

שתי צורות בינוני לנקבה

לנקבה יחידה בכל הבניינים יש תמיד שתי צורות בינוני⁽¹⁾:

האחת בסיומת קמץ"ה"א (אָה) והשנייה בסיומת תי"ו (ת)⁽²⁾

¹ בינוני הוא פועל בהווה המשמש גם כשם עצם או כשם תואר (צורה שהיא "בין" הפועל לשם)
² בבניין קל הצורה לנקבה בתי"ו קיימת רק בבינוני פועל

בניין קל – ארבעה מקלפים:

<p>(4) בינוני פועל:</p> <p>יָכוֹל, יִכּוֹלָה, יִכּוֹלִים, יִכּוֹלוֹת</p>	<p>(3) בינוני פועל:</p> <p>יָשׁוּן, יִשְׁנָה, יִשְׁנִים, יִשְׁנוֹת</p> <p>גָּדַל, בָּטַל, לָמַד, קָרַב, עָמַל, חָסַר, יָבֵשׁ, רָעַב, זָקַן, שָׁפַל, עָנָף, כָּמַם ועוד</p> <p>פ"א הפועל גרונית: חָפַץ, חִפְּצָה, חִפְּצִים, חִפְּצוֹת</p>	<p>(1) בינוני פועל:</p> <p>כּוֹתֵב, כּוֹתְבִים, כּוֹתְבוֹת</p> <p>כּוֹתֵב / כּוֹתְבָה</p> <p>(2) בינוני פועל:</p> <p>כָּתוּב, כָּתוּבִים, כָּתוּבָה</p> <p>כָּתוּבוֹת</p>
<p>בניין הפעיל</p> <p>מְלַבֵּשׁ, מְלַבְּשִׁים, מְלַבְּשׁוֹת</p> <p>מְלַבֵּשׁ / מְלַבְּשָה</p> <p>(מְפַלְאָה, מְכַרְחָה)</p>	<p>בניין הפעיל</p> <p>מְרַגֵּשׁ, מְרַגֵּשִׁים, מְרַגֵּשׁוֹת</p> <p>מְרַגֵּשׁ / מְרַגֵּשָה</p> <p>(סעודה מְפַסְקֵת, אבן מְשַחֶזֶת, זכוכית מְגַדְלֵת, בדידות מְזַהֶרֶת, תשובה מְכַרְעֵת; ידו אינה מְשַׁגֵּת [נ.ש.ג.]</p>	<p>בניין נפעל</p> <p>נִכְתָּב, נִכְתְּבִים, נִכְתְּבוֹת</p> <p>נִכְתָּב / נִכְתְּבָה</p> <p>(נִכְבְּדֵת / נִכְבְּדָה, נִפְלְאָה)</p>
<p>בניין התפעל</p> <p>מִשְׁתַּדָּל, מִשְׁתַּדְּלִים, מִשְׁתַּדְּלוֹת</p> <p>מִשְׁתַּדָּל / מִשְׁתַּדְּלָה</p>	<p>בניין פעל</p> <p>מְבַקֵּשׁ, מְבַקְּשִׁים, מְבַקְּשׁוֹת</p> <p>מְבַקֵּשׁ / מְבַקְּשָה</p> <p>(מְכַשְּׁפֵת / מְכַשְּׁפָה)</p>	<p>בניין פעל</p> <p>מְבַקֵּשׁ, מְבַקְּשִׁים, מְבַקְּשׁוֹת</p> <p>מְבַקֵּשׁ / מְבַקְּשָה</p> <p>(מְמַלְאֵת / מְמַלְאָה)</p>

– "היא יושֶׁבֶה לחלון וסוֹרְקָה שְׁעָרָה" (חיים נחמן ביאליק, מתוך השיר "היא יושבה לחלון").

– "הלכה הנמלה ובאה הארנבת. חיש מהר עולה לקומה אחרונה. קוֹרְאָה את השלט, פּוֹתַחַת הדלת, עוֹמְדֵת בפנים ומְסַתְּפֵלֵת" (לאה גולדברג, מתוך הסיפור "דירה להשכיר").

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית, ראשון לציון

שאלה מתוך בחינת הבגרות בעברית (70%), מועד חורף 2016:

א. לפניכם שמונה מילים שהן צורות בינוני בנקבה.

מְנַחָה נְדוּנָה מְפִלִית נוֹדַעַת מְאֵטָה מְסוּתוֹבֶבֶת מוֹכָנָה מְשִׁתְנָה

לפניכם טבלה. **שבצו** כל אחת מן המילים במשבצת המתאימה לה בטבלה.

הקפידו לשבץ את המילה כראוי על פי גזרתה ו**בניינה**.

התפעל	הופעל	הפעיל	נפעל	בניין / גזרה
				נחי פ"י/ו
				נחי ל"י/ה
				ע"י/ו
				כפולים

ב. לפניכם קטע משיר **לחמוטל**, שכתב חיים נחמן ביאליק.

מָה אוֹכְלָה	מָה לוֹמְדָה
חְמוּטְלִי?	חְמוּטְלִי?
פְּרִי הַגֶּן	אֶל תִּשְׁאַל
מְלוֹא הַסֵּל!	אֶל תִּשְׁאַל
[...]	חְמוּטְלִי
	לֹא לוֹמְדָה כְּלָל!

(לקוח מן האתר זמרשת – זמר עברי מוקדם www.zemereshet.co.il)

הקיפו בשיר שתי מילים בצורת בינוני בנקבה, וכתבו את הצורה הנהוגה בימינו של כל אחת מן המילים.

_____ , _____

ג. על פי שני הסעיפים א-ב, ציינו את שני צורני הנטייה בבינוני נקבה בעברית.

ד. לפניכם רשימת שמות עצם בנקבה. השמות מציינים בעלות תפקיד או עיסוק.

מְלַכָּה שׁוֹפֵטֶת מְדַרְיָכָה חִיָּלַת מְרַצָּה חְלוּצָה שְׂגִרְיָה

(1) הקיפו את כל השמות הנוטים במשקלי הבינוני.

(2) בחרו באחד מן השמות הנוטים במשקלי הבינוני, שיכול לשמש הן פועל הן שם עצם, וחברו שני משפטים:

משפט I – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא פועל: _____

משפט II – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא שם עצם: _____

(3) בחרו בשם אחד מרשימת השמות הנוטים במשקלים אחרים (לא במשקלי הבינוני). העתיקו אותו, וציינו את משקלו.
